

Preek over Mattheüs 4:12-25 (en Jesaja 49:1-7)

Gehouden op de 4^e zondag van Epifanieën, 26 januari 2020, in de Maranathakerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

Niemand van ons houdt ervan om te falen. In onze prestatie maatschappij zijn de meesten verliefd op succes, omdat succes een beter inkomen, complimenten en aanzien tot gevolg heeft. Maar omdat niemand het leven door danst zonder ooit gefaald te hebben, zit er ook een keerzijde aan onze prestatie maatschappij: velen die falen hebben erna grote moeite om zichzelf nog aan te kunnen kijken in de spiegel. Zo ken ik iemand die tijdens zijn leven na elk ontslag soms wekenlang 's ochtends deed alsof hij gewoon zoals altijd naar zijn werk ging. Vervolgens zat hij heel de dag in een park, maakte hij lange wandelingen of schreef hij sollicitatiebrieven op een bankje in de winkelstraat van een andere buurt. Zijn vrouw, kinderen en vrienden hoorden verder verhalen over zijn werk nadat hij 's avonds op het gewone tijdstip weer thuiskwam. Maar hij voelde zichzelf een mislukking, verweet zich van alles en leefde in een nachtmerrie. Koste wat kost moest de schone schijn op worden gehouden dat hij wel een nuttige bijdrage levert aan de maatschappij. Niemand mocht weten dat hij was ontslagen, dat hij had gefaald!

Voor hem en voor ons kan het een troost zijn, dat zelfs de meest gezegende Godsknecht meende, zijn krachten tevergeefs te hebben ingezet, dat heel zijn inzet voor niets is geweest. Dat hij, zoals hij het in onze lezing uit Jesaja zegt, gefaald heeft. En vooral is de ontdekking een troost, dat God, ondanks dit falen zijn kant koos en zijn opdracht zelfs sterk uitbreidde! Het volk Israël heeft tijdens zijn lijdens- en vervolgingsgeschiedenis steeds weer troost in deze tekst kunnen vinden. En in de wetenschap dat Gods beloftes stand houden ook als wij mensen falen, ja zelfs door ons falen heen.

Nu is het zo, dat wij predikanten iets hebben met mensen die gefaald hebben of die menen te falen. Vaak zitten wij bij mensen thuis om juist daarover te praten. Wellicht verbaast u dat, maar daarom ben ik alert geworden op verhuismogelijkheden. Want vaak signaleren verhuismogelijkheden dat iemand heeft gefaald. Iemand wordt ontslagen, een huwelijk breekt in stukken, schulden rijzen de pan uit – voor de buitenwereld is het meest zichtbare resultaat ervan de verhuismogelijkheid, want iemand moet zijn huis uit.

Een verhuizing met een dramatisch achtergrondverhaal maken ook wij in de kerk tijdens deze tijd van Epifanieën mee. Bij ons is het Jezus die verhuist. Snel hebben wij afscheid moeten nemen van het kindje Jezus en duiken wij in een nieuw onderdeel van zijn biografie, dat gekenmerkt wordt door een nieuwe woonplaats. Jezus is volwassen geworden en verhuist van Nazareth naar Kafarnaüm. Mattheüs vertelt dat de reden voor de verhuizing de arrestatie van Johannes de dooper is, die Jezus gedoopt en waarschijnlijk ook onderwezen heeft. Zijn executie is aanstaande en voor de zekerheid wijkt Jezus uit naar een klein grensstadje in Galilea.

Kafarnaüm betekent vertaald “dorp van troost”, wellicht trok dat Jezus aan. Want achter hem ligt een harde tijd, hij komt net uit de woestijn, waar de duivel zelf hem 40 dagen lang de meest verlokkelijke verleidingen voor ogen heeft gehouden: geld, gezondheid, heerlijk eten, succes en bovenal macht. Beloftes zo groot, ze lijken haast op een verkiezingstoespraak van een hedendaags politicus. Maar Jezus hield stand, met niet meer dan drie Bijbelcitataten in zijn hart en op zijn lippen. Drie Bijbelversjes maar tegen de destructieve zuigkracht van de materiele corruptie. En toch was dat voldoende, drie woorden uit de Heilige Schrift om tussen de wil van God en de eigen verlangens te kunnen onderscheiden: ‘de mens leeft niet van brood alleen, maar van ieder woord dat klinkt uit de mond van God’. Drie versjes en een verleidingsverhaal die laten zien hoe Jezus geweld en macht in de wind slaat.

Maar als je dan gewoon doorleest, klinkt het als een bitter, kwaad gevolg op deze keuze van Jezus dat direct in de volgende zin over de arrestatie van Johannes wordt bericht. Wie wereldse macht in de wind slaat, moet bereid zijn om te lijden. Ook ons klinkt dit oude lied verschrikkelijk bekend in de oren. Geweldloosheid kan een bloedig hoge prijs hebben.

En toch laat zich Jezus erdoor niet van de wijs brengen, in tegendeel. Hij weerstaat de verleiding naar Jeruzalem te trekken. In plaats van de held uit te hangen, verhuist hij naar Kafarnaüm, naar de noordoever van het meer Genezareth. Zo ver mogelijk weg van het centrum van de macht, naar het platteland waar de provincie het saaiest en normaalst is. Weg van Jeruzalem, de hoofdstad van de goddelijke beloftes en naar het schijnbare niemandsland van de heilsgeschiedenis. Heel gewone mensen zal Jezus daar ontmoeten, helden en angsthazen van het alledaagse. Neem die Romeinse kommandant bijvoorbeeld die zich zo hardnekkig inzet voor zijn doodzieke dienaar dat Jezus alleen maar hoofdschuddend vast kan

stellen: “bij niemand in Israël heb ik zo’n groot geloof gevonden” (Mt 8:10). Hij zal er harde en door de wol geverfde vissers als Petrus en Andreas, Jakobus en Johannes ontmoeten die hun alledag door hem in de war laten brengen. In Kafarnaüm wonen ook Jäirus en zijn dochter, nog niet wetend hoeveel angst en onzekerheid hen te wachten staat. En in een of ander zijstraatje staat het huis met de zo verrassend mobiele dakbedekking, waar doorheen creatieve dwarsdenkers hun verlamde vriend laten abseilen voor de voeten van Jezus. En dan zijn er in dit grensstadje natuurlijk nog veel tollenaars en gelukszoekers, prostituees, smokkelaars, vluchtelingen en andere mensen letterlijk en figuurlijk aan de rand van de maatschappij of zelfs er net buiten. Allemaal heel gewone mensen en daarom juist hoogst ongewoon...

Later kwamen mensen, door Johannes vanuit de gevangenis naar Jezus gestuurd, om aan hem de beslissende vraag te stellen: ‘Bent u degene die komen zou of moeten we een ander verwachten?’ (Mt 11:3). Zijn simpele antwoord is in deze microkosmos Kafarnaüm gegroeid: “blinden kunnen weer zien en verlamden weer lopen, mensen met huidvraat worden gereinigd en doven kunnen weer horen, doden worden opgewekt en aan armen wordt het goede nieuws bekendgemaakt” (11:5). Mattheüs zelf constateert dat Kafarnaüm als geen tweede voor Jezus “zijn eigen stad” is geworden (9:1).

Hier in Kafarnaüm houdt Jezus ook zijn eerste preek, al is deze van zo een indrukwekkende korthed dat hij qua lengte probleemloos in een tweet zou passen: ‘Kom tot inkeer, want het koninkrijk van de hemel is nabij!’. Korter kan gelukke communicatie niet. En toch is wat hij zegt niet erg origineel. Nee, sterker nog, het is zelfs plagiaat, want het copyright op deze minipreek heeft Johannes, Jezus herhaalt hier letterlijk wat de doper een hoofdstuk eerder predikte. Verbluffende tactiek, nietwaar? Wordt de een monddood gemaakt, begint de ander met preken. Als de een achter slot en grendel verdwijnt, betreedt de ander het wereldtoneel. Want met deze geleende woorden verlaat Jezus de anonimiteit, stapt uit de bescherming van de massa en verschijnt hij in het licht van de openbaarheid. Zo laat Jezus direct zien dat zijn geweldloosheid oppermachtig is vergeleken met het cynisme van de macht. Met zijn preek heft Jezus het lied van het leven opnieuw aan.

Waarbij het natuurlijk niet hetzelfde is, als twee mensen precies hetzelfde zeggen, zoals hier Johannes en Jezus. Jezus gaat niet eenvoudig als een scholier daar verder, waar zijn meester Johannes door bruut geweld moest wijken. Nee, doordat Jezus zo preekt, gebeurt iets groters. De God van Israël maakt een oeroude belofte waar en Mattheüs gebruikt een oud citaat van Jesaja om duidelijk te maken: Hier, in de provincie, in the middel of nowhere, in het “land van Zebulon en Naftali, in het gebied aan de weg naar zee en aan de overkant van de Jordaan, in het Galilea van de heidenen” zagen de mensen een schitterend licht. Uitgerekend daar, in een gebied waar de mensen volgens de elite te Jeruzalem door eeuwenlange buitenlandse overheersing van het ware Joodse geloofsweg waren afgedwaald. Uitgerekend zij zien het goddelijk licht! Want hier, waar dit niemand had verwacht, deelt iemand het mooie en moeizame alledaagse leven van de mensen. Hier in Kafarnaüm leeft hij hun alledag, leert hij hun beroepen en gezinnen kennen, hun vreugde en hun pijn, hun verlangens en hun eenzaamheid. Iemand die van zichzelf zal zeggen: “Ik ben het licht van de wereld”. Hier in het ‘Galilea van de heidenen’, van alle volken op aarde. begin je te begrijpen waarom deze titel bij Jezus hoort als een naam: ‘het licht van de wereld’.

Wat ons tenslotte weer terugleidt naar onze eerste lezing uit Jesaja en de enorm uitgebreide opdracht die de Godsknecht van God ontvangt, ondanks het feit dat hij meent gefaald te hebben in zijn taak de verstrooiden van Israël terug te voeren naar hun land. Deze Godsknecht zal vervolgens door God “tot een licht van alle volken” worden gemaakt, “opdat de redding die ik brengen zal tot aan de einden der aarde reikt.” Daarom zien wij christenen in Jezus, het licht van de wereld, deze Godsknecht.

En daarom mogen wij christenen ook ons falen aanvaarden en troost ervaren als wij pijnlijk moeten erkennen: we hebben gefaald, we zijn tekort geschoten, het is ons niet gelukt – in ons werk, huwelijk, gezin of vriendenkring, wat of waar precies maakt niet uit. Wat voor de door God geroepen Godsknecht geldt, geldt voor ons allen: niemand wordt geroepen om zijn of haar grote kwaliteiten, omdat hij of zij zo geweldig of zelfs perfect is. Juist alle door God geroepenen mogen blijven hopen op de hulp van God, zij mogen blijven vragen: “vul aan wat ons ontbreekt, want stukwerk blijft ons pogen.” Want wij horen bij Jezus die zelf eenzaamheid, angst, vervolging en pesterij, die geweld, marteling en tenslotte een vreselijke dood heeft doorstaan. Hij kan en zal ons in alle diepe putten en situaties zonder uitweg helpen. Want hij weet wat wij meemaken, hij verstaat ons en zal ons falen veranderen in zegen.

Amen.